

سۇئال

كېيىنكى ۋاقىتلاردا مەيدانغا كەلگەن يېڭى سېستىم بولۇپ، ئۇنىڭدا قىيىنچىلىقتا قالغان، قەرزدارلىق سەۋەبىدىن تۈرمىگە كېرىپ قالغان كىشىلەرنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئىقتىساد توپلايدىغان بىر پروگرامما بار، بىز زاكات ماللىرىنى توپلاپ مۇشۇ سېستىم ئارقىلىق ئېھتىياج ئىگىلىرىگە ياردەم قىلساق توغرا بولامدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدەنىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرى، ساھابىلىرى ۋە قىيامەتكىچە توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

زاكات ماللىرىنى قىيىنچىلىقتا قالغان، قەرزدار كىشىلەردىن تۈرمىگە كېرىپ قالغان ياكى ئۇنىڭدىن باشقا كىشىلەرگە بەرسەك توغرا بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ** تەرجىمىسى: **زاكات پەقەت** بېقىرلارغا، مىسكىنلەرگە، زاكات خادىملىرىغا، دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا، قۇللارنى ئازاد قىلىشقا، قەرزدارلارغا ئاللاھنىڭ يولىغا، ئىبنى سەبىللەرگە بېرىلىدۇ، بۇ ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىسىدۇر، ئاللاھ (بەندىلىرىنىڭ مەنپەئەتى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. [سۈرە تەۋبە 60-ئايەت].

قەرزدار كىشى قەرزنى ئادا قىلىشتىن ئاجىز كەلسە يەنى قەرزنى ئادا قىلىدىغان نەرسە تاپالمىسا، ئەگەر ئۇ كىشى قەرزنى ھارام بىر ئىش ئۈچۈن ئالغان بولسا، ئۇ كىشىگە ھارام ئىشنى قىلىشتىن قايتىش، تەۋبە قىلىشنى شەرت قىلىپ تۇرۇپ قەرزنى ئادا قىلىشقا يەتكۈدەك مىقداردا زاكات مالدىن بىر نەرسە بېرىلسە بولىدۇ.

"مۇنتەھىل ئىرادات" 1-توم 457-بەتتە مۇنداق بايان قىلىنغان: **ئاللاھ تائالا زاكاتنى قەرزدارلارغا بېرىڭلار** دېگەنلىك ئۈچۈن ئۆزى ھالال بىر ئىش ئۈچۈن بولسۇن ياكى چەكلەنگەن بىر ئىشنى قېلىش ئۈچۈن قەرز ئالغان بولسا، چەكلەنگەن ئىشنى قىلىشتىن قول ئۈزۈپ تەۋبە قىلغاندىن كېيىن، قەرزنى ئادا قىلالمىسا، ئۇ كىشىگە زاكات ماللىرىدىن بېرىلىدۇ".

سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات ۋە دىنى پەتىۋا كومىتېتى ئۆلىمالىرىدىن: "زاكات ماللىرىنىڭ بىر قىسمىنى ياخشى ئىشلارنى قىلىدىغان جەمئىيەت-ئورگانلارغا، ياخشىلىق قىلىش جەمئىيىتى، خۇسۇسى ھەق-ھوقۇقلار سەۋەبىدىن تۈرمىگە كېرىپ قالغانلارنى قۇتقۇزۇش ئورۇنلىرىغا بەرسەك توغرا بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇلار جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن:

ياخشى ئىشلارغا پۇل توپلاش ساندۇقىغا كەلسەك، بۇ ساندۇققا مەسئۇل بولغان كىشىلەر ئامانەتدار، ئىشەنچلىك، دىيانەتلىك، ئىسلاھاتچى، توپلانغان زاكات ماللىرىنى شەرىئەتتە كۆرسىتىلگەن پىقىر-مىسكىن قاتارلىقلارغا ياكى شۇنىڭدەك بەزى ھەقىقەت بولغان ئورۇنلارغا بېرىدىغان كىشىلەر بولسا، ئۇلارنىڭ زاكات ماللىرىنى ئۆز ئورنىغا سەرپ قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلساق، زاكات ماللىرىنى شۇلارنىڭ ئىگە بولۇپ سەرپ قىلىشىغا تاپشۇرساق بولىدۇ.

ئەمما خۇسۇسى ھەق-ھوقۇقلار سەۋەبىدىن تۈرمىگە كېرىپ قالغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: **زاكات پەقەت پىقىرلارغا، مىسكىنلەرگە، زاكات خادىملىرىغا، دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا، قۇللارنى نازاد قىلىشقا، قەرزدارلارغا، ئاللاھنىڭ يولىغا، ئىبنى سەبىللەرگە بېرىلىدۇ دەپ، قەرزدارلارنىمۇ زاكات ئالىدىغان كىشىلەرنىڭ تۈرىدىن ھېسابلىدى.**

قەرزدار ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىر قىسمى: كىشىلەرنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىش، كۆپچىلىك ئارىسىدا يۈز بەرگەن پىتنە-پاساتلارنى يوق قىلىش يولىدا باشقىلاردىن قايتۇرۇش مەقسىتىدە قەرز ئېلىپ ئادا قىلالماي، قەرزدار بولۇپ قالغان بولسا، گەرچە ئۇلار ئەسلىدە باي بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ بۇ قەرزىنى ئادا قىلىۋېلىشى ئۈچۈن ئۇ كىشىگە زاكات ماللىرىدىن بېرىلىدۇ.

ئىككىنچى بىر قىسمى: توغرا ئىشلاردا ئۆزىنى ۋە ئائىلىسىنى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن ياكى ئۆزى نەپقە بېرىدىغان كىشىلەرگە ياردەم قىلىش سەۋەبىدىن قەرزدار بولۇپ قالغان ياكى باشقىلارغا زۇلۇم قىلىش ۋە دۈشمەنلىك سەۋەبىدىن ئەمەس بەلكى باشقا سەۋەبلەردىن مەلۇم مىقداردا ئىقتىسادى جازاغا ئۇچراپ قالغان كىشىلەرگە قەرزىنى ئادا قىلىشقا يەتكۈدەك مىقداردا زاكات ماللىرىدىن بەرسە توغرا بولىدۇ. ئاللاھ تائالا ھەممەيلەننى توغرا يولغا مۇۋەپپەق قىلسۇن، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن. سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات، دىنى پەتىۋا كومىتېتى رەئىسى ۋە ئەزالىرىدىن: ئابدۇللاھ بىن مۇنىي، ئابدۇللاھ بىن غۇدەيبىيان، ئابدۇرەززاك ئەپپىيى، ئىبراھىم ئىبنى مۇھەممەد ئال - شەيخ قاتارلىقلار.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچىدۇر.